

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå 2

Andraspråksinlärares attityder till modersmålsundervisning

En intervjustudie av arabisktalande elevers upplevelser av modersmålsundervisning

Författare: Emma Engström
Handledare: Boglárka Straszer
Termin: HT-17
Program: Ämneslärarprogrammet
Ämne/huvudområde: Svenska som andraspråk
Poäng: 15 hp

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet. Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja Nej

Sammanfattning

Modersmålsundervisning är en viktig förutsättning för att kunna främja flerspråkighet i dagens skola. Forskning visar att modersmålsundervisning kan bidra till att stärka elevers identitets- och språkutveckling och förbättra deras skolresultat. Denna uppsats består av en intervjustudie där syftet är att undersöka andraspråkselevers attityder till modersmålsundervisning. En gruppintervju med sju elever samt tre enskilda intervjuer genomfördes. Resultatet i denna studie visar att eleverna har både positiva och negativa attityder till modersmålsundervisningen. Eleverna har positiva attityder vad gäller undervisningens innehåll och påverkan på deras språkliga utveckling och sociala liv. Detta resultat stärker också vad som framkommit i tidigare forskning. Eleverna har inte lika positiva upplevelser när det gäller organisationen och planeringen av ämnet. De upplever en orättvisa då undervisningen är schemalagd efter ordinarie skoltid.

Nyckelord: modersmålsundervisning, andraspråkselever, attityder, upplevelser

Förord

Ett stort tack till de elever som ställt upp på intervjuer och gjort det möjligt för mig att genomföra detta arbete. Tack även till modersmålsläraren för engagemanget med att få kontakt med vårdnadshavare. Tack också till rektorn som välkomnade mig till skolan.

Jag vill också tacka min handledare som gett mig inspiration och hjälpt mig att genomföra detta arbete.

Mitt arbete har också inspirerats av andra examensarbeten som jag också vill nämna här:

1. Modersmålsundervisningens betydelse och effekter – flerspråkiga grundskoleelevers attityder och studieresultat, skriven av Mónica Medina Henríquez vid Göteborgs universitet år 2007.
2. Attityder till modersmålsundervisning bland barn med utländsk bakgrund, skriven av Li Zhou Nordling år 2010. (Lärosäte saknas).
3. Modersmålsundervisning – en jämförelse mellan två skolor, skriven av Sara Badri, Sara Khoei och Johanna Lundberg vid Göteborgs universitet år 2006.
4. Det kontrastiva perspektivet i modersmålsundervisningen – modersmålslärares uppfattningar och tillämpningar, skriven av Marina Reis vid Högskolan Dalarna år 2017.
5. Andraspråksinlärning – en intervjustudie av andraspråkselevs upplevelser av Svenska som andraspråk respektive Modersmålsundervisning, skriven av Emelie Eskilsson vid Högskolan Dalarna år 2008.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Teoretisk utgångspunkt	6
2. Tidigare forskning	8
2.1 Flerspråkighet i skolan	8
2.2 Forskning om och styrdokument gällande modersmålsundervisning	8
2.3 Modersmålsundervisningens effekter	8
2.4 Organisatoriska svårigheter med ämnet.....	10
2.5 Övriga attityder till ämnet.....	11
3. Metod och material	12
3.1 Metodval	12
3.2 Genomförande och materialinsamling	12
3.3 Urval av skola och informanter	13
3.4 Beskrivning av skola och informanter	14
3.5 Analysmetod.....	14
3.6 Forskningsetiska överväganden	15
4. Resultat	16
4.1 Resultat gruppintervjun	16
4.2 Resultat enskilda intervjuer	17
4.2.1 Modersmålsundervisningen upplägg och organisation	17
4.2.2 Deltagande i modersmålsundervisning.....	17
4.2.3 Modersmålets utveckling	18
4.2.4 Modersmålsundervisningens påverkan på andraspråksutveckling.....	18
4.2.5 Innehållet i undervisningen	18
4.2.6 Positivt och negativt med undervisningen	19
4.2.7 Elevers övriga kommentarer gällande modersmålsundervisning	20
5. Analys och diskussion	22
5.1 Metoddiskussion	22
5.2 Resultatdiskussion med koppling till tidigare forskning	23
5.3 Slutsatser	25
5.3.1 Vilka attityder har andraspråksinlärare i årskurs 7 och 8 till modersmålsundervisning?	25
5.3.2 Hur ser eleverna på innehållet i undervisningen?	25
5.3.3 Vad är elevernas samlade bild av modersmålsundervisningen generellt?	25
5.4 Fortsatta studier	26
6. Källförteckning	27
7. Bilagor	29
7.1 Bilaga 1	29
7.2 Bilaga 2.....	30
7.3 Bilaga 3.....	31

1. Inledning

I detta kapitel beskrivs bakgrund till det valda ämnet, sedan presenteras syfte och frågeställningar och till sist presenteras en teoretisk utgångspunkt gällande begreppet ”attityd”.

1.1 Bakgrund

Dagens skolor i Sverige är idag ofta mångkulturella och har både elever och lärare som talar något annat språk än svenska. Många elever kommer från andra länder men de kan också vara födda i Sverige men ändå ha en flerkulturell och flerspråkig bakgrund på grund av att föräldrarna kommer från något annat land. Detta ställer krav på skolorna om de ska lyckas ge alla elever en likvärdig utbildning. Att låta flerspråkiga elever fortsätta att utveckla sitt modersmål har visat sig vara en viktig del i att nå skolframgång. Idag är skolorna skyldiga att erbjuda eleverna modersmålsundervisning, men så har det inte alltid varit. År 1977 genomfördes hemspråksreformen som innebar att skolor blev skyldiga att erbjuda berättigade elever modersmålsundervisning (eller hemspråk som det hette då). Innan reformen kunde kommunerna själva välja om de ville ge elever hemspråksundervisning eller inte. Även om kommunerna idag är skyldiga att erbjuda berättigade elever modersmålsundervisning så finns inte resurser att genomföra detta på alla platser. Det är svårt att få tag på utbildade lärare och på många mindre orter är det endast någon enstaka elev som talar ett visst språk. Detta leder till att alla elever som är berättigade ändå inte får någon modersmålsundervisning. Men vilka elever är berättigade modersmålsundervisning? I skollagen (2010:800) står det att ”En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om 1. Språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och 2. Eleven har grundläggande kunskaper i språket”.

Även i språklagen (2009:600) står det att människor ska ha rätt att utveckla sitt modersmål:

”Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska 1. Den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och 2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål”.

Om man ser till Språklagen och Skollagen som nämndes tidigare så innebär detta rent formellt att elever med utländsk bakgrund som kommer till den svenska skolan ska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål. I praktiken är dock detta inte alltid fullt möjligt på alla skolor då det (som också nämndes tidigare) kan finnas brist på modersmålslärare.

Idag är modersmål ett eget ämne i den svenska skolan och har en egen kursplan. Det finns ändå negativa attityder till modersmålsundervisning och många menar att en fortsatt förstaspråksutveckling i skolan kan hämma inläringen av svenska. Forskning har dock visat motsatsen, att modersmålsundervisning kan bidra till att andraspråksinlärare gynnas i sin utveckling av andraspråket och även i sin identitetsutveckling. Axelsson och Magnusson (2012) är några av de som har positiva attityder till och belyser betydelsen av modersmålsundervisning för andraspråksinlärares utveckling. De redovisar ett resultat från en studie som visar att de som hade störst problem med svenskan var de som hade fått minst modersmålsundervisning. Forskarna menar att den flerspråkiga eleven gynnas av att få använda sitt modersmål i lärandet, parallellt med andraspråket. De menar också att skolorna måste ge alla elever likvärdiga möjligheter och det innebär att andraspråkselever måste få fortsätta att utveckla sitt modersmål. Hyltenstam och Milani

(2012) påpekar dock att modersmålsundervisningen är ett frivilligt ämne och det innebär att det måste finnas ett önskemål från eleven eller elevens vårdnadshavare för att eleven ska delta i undervisningen. De skriver också om att modersmålsundervisningen ofta ligger utanför skolans timplan vilket i sin tur leder till att många elever skapar en negativ attityd och väljer att inte delta i undervisningen.

Det har diskuterats om modersmålsundervisningens för- och nackdelar och under våren 2006 startade en debatt på kultursidorna i DN (Dagens Nyheter) efter att Ebba Witt-Brattström använde sig av ordet "blattesvenska" under en TV-sändning. Ebba Witt-Brattström kritiserade senare regeringen, i ett inlägg på DN, för sin satsning på modersmålsundervisning och hon förordade istället en förstärkt svenskundervisning. Hyltenstam (2006) kritiserade senare Ebba Witt-Brattström för att hon förespråkade att tvåspråkighet skulle vara ett hot mot individers kunskaper i det nationella språket. Hyltenstam (2006) skriver att om det ska bli en förbättring av elevers skolresultat, behövs det andra attityder, kunskaper och en annan förståelse för invandrarelevs verklighet, än det som speglades i Witt-Brattströms artikel. Witt-Brattström verkade tro att det var en fråga om antingen eller men när det kommer till svenskundervisning och modersmålsundervisning är det inte en fråga om antingen eller, det är snarare en fråga om både och.

Valet av ämne till denna uppsats kom efter att jag märkt att det finns så delade meningar om modersmålsundervisningen. Stora delar av forskningen visar tydligt vilka positiva effekter modersmålsundervisningen bidrar till men jag möter ändå många människor som är negativa till undervisningen. Men det är inte forskare eller debattörer som deltar i undervisningen utan det är elever och därför blev jag intresserad av att undersöka vad andraspråks eleverna själva tycker om modersmålsundervisningen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att studera och beskriva andraspråksinlärares attityder till modersmålsundervisning.

En övergripande frågeställning används som leder ut till två mindre och mer specifika:
Vilka attityder har andraspråksinlärare i årskurs 7 och årskurs 8 till modersmålsundervisning?

- Hur ser eleverna på innehållet i undervisningen?
- Vad är elevernas samlade bild av modersmålsundervisningen generellt?

1.3 Teoretisk utgångspunkt

Attityd som begrepp är enligt Abrahamsson (2009) svårdefinierat och fenomenet är inte helt enkelt att studera. Det är svårt att förklara en exakt innebörd men en inlärares attityder har att göra med inlärares föreställningar och värderingar. Inlärares attityder påverkar också motivationen vilket i sin tur kan påverka inlärningen av ett språk. När det kommer till första- och andraspråksinlärning kan positiva attityder mot målspråket och målspråksgruppen leda till högre motivation vilket i sin tur leder till en mer framgångsrik inlärning. Negativa attityder kan i sin tur leda till mindre motivation och lägre inlärningsframgång (Abrahamsson 2009).

Begreppet *attityd* har länge använts inom socialpsykologin men har nu även blivit centralt inom språksociologin. Det finns olika definitioner av attitydbegreppet beroende på om forskaren anser att attityden har en enhetlig eller en komplex struktur. Alla definitioner har dock gemensamt att attityder betraktas som inre villkor för yttre beteende (Bijvoet 1998). Man kan se attityd som ett

begrepp med en enhetlig eller komplex struktur (Straszer 2015). Attityder har med beteenden att göra, men det är snarare en beredskap, en böjelse för ett visst beteende. Det innebär en benägenhet att konsekvent reagera gillande eller ogillande mot en viss företeelse. Det kan vara mot en enskild person, en grupp, ett språk, ett språkligt uttryck och så vidare. Ibland kan det vara svårt att skilja på om en attityd är till språket i sig eller om den är mot språkanvändaren eller gruppen av språkanvändare (Einarsson 2009).

Attityder kan beskrivas utifrån tre komponenter, kognitiv komponent, evaluativ komponent och konativ komponent. Den kognitiva komponenten innefattar all slags kunskap som man har om det som attityden riktas mot. Den evaluativa komponenten är den värderande och här kopplas föreställningar till ett känslomässigt inslag. I den evaluativa komponenten kopplas den kognitiva kunskapen ihop med den evaluativa värdering som individen gör. Den konativa komponenten gör så att vi har en beredskap för att kunna agera enligt våra föreställningar och värderingar. Gränserna mellan de olika komponenterna är inte helt tydliga (Einarsson 2009 & Straszer 2015).

Bijvoet (1998) delar också in attitydsbegreppet i tre olika funktioner som hon benämner den kognitiva funktionen, den affektiva funktionen och den ego-defensiva funktionen. Hon menar att detta är nödvändigt för att man ska kunna förklara existensen av attityder. Den kognitiva funktionen innebär att individen har ett behov av att skapa ordning omkring sig genom kategorisering, klassificering och förenkling av uttryck. På detta sätt struktureras kunskap. Den affektiva funktionen innebär att individen har ett behov av en positiv självuppfattning. Vissa attityder stöder värden som är centrala för individen och bidrar till en positiv självuppfattning. Den ego-defensiva funktionen innebär att individen har ett behov av att skydda sig mot känslor och önskemål som han eller hon inte tillåter sig själv att ha. Ett sätt är att dedikera någon annan, som inte tillhör den egna gruppen, dessa känslor eller önskemål (Bijvoet 1998).

Attityder kan vara både medvetna och omedvetna och en stor del av dessa utvecklas redan under barndomen. Attityder är också starkt förknippade med identitet och har framförallt en viktig roll för den språkliga identiteten. Språkattityder kan riktas både mot mindre företeelser, t.ex. enskilda ord eller uttal, men också mot större företeelser som språkvårdande åtgärder, språkval eller språkpolitiska beslut (Straszer 2015).

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning om flerspråkighet i skolan och modersmålsundervisning i ett svenskt skolsammanhang. Fokus ligger på vad styrdokumentet säger att ämnet ska bidra till, vilka effekter modersmålsundervisningen har visat bidra till, vilka organisatoriska svårigheter som finns med ämnet och vilka attityder, både positiva och negativa, som finns rent allmänt mot ämnet.

2.1 Flerspråkighet i skolan

I takt med att det blir allt vanligare med flerspråkiga elever i skolan måste skolorna också bedriva en undervisning som bygger på att även de flerspråkiga eleverna får chans att nå skolframgång. Detta är en stor utmaning för många skolor då de ofta är verksamma i samhällen där utbildningspolitiska beslut grundas mer på ideologi än på forskningsevidens (Cummins 2017). Att låta de flerspråkiga eleverna få möjlighet att också utveckla sitt förstaspråk i skolan har visat sig gynna deras språk- och kunskapsutveckling.

Många människor tror att modersmålsundervisning har en negativ inverkan på andraspråksutvecklingen och att själva närvaron av ett annat språk försvårar inläringen av svenska. Frågan om modersmålets roll vid andraspråksinläring är fortfarande en kontroversiell fråga inom andraspråksforskningen men på senare tid börjar många se modersmålet som en resurs snarare än som ett hinder (Abrahamsson (2009).

2.2 Forskning om och styrdokument gällande modersmålsundervisning

I läroplanen för grundskolan (Skolverket 2017) står det att modersmålsundervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin identitet och få förståelse för omvärlden. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar ett jämförande förhållningssätt till språk och kulturer. Undervisningen ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper både i och om sitt modersmål. Vidare står det att ”genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad och blir medvetna om modersmålets betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen” (Skolverket 2017:81). Det står också att eleverna ska ges möjlighet att ”reflektera över traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden” (Skolverket 2017:81).

2.3 Modersmålsundervisningens effekter

Enligt kursplanen ska modersmålsundervisningen alltså bidra till att eleverna utvecklar både språket och sin egna identitet. Något som också diskuterats är huruvida modersmålsundervisningen har någon påverkan på andraspråksutvecklingen. Axelsson (2013) hänvisar till Thomas och Colliers studie från 1997 som visar att elevers andraspråksutveckling gynnas av att de får utveckla sitt modersmål. Möjligheten till ett starkt och utvecklat modersmål genom formell undervisning ses som den viktigaste bakgrundsfaktorn för skolframgång. Axelsson (2013) drar slutsatserna i stöd från Thomas och Colliers forskning att ett barns utveckling av tänkande och lärande går långsammare om barnet endast får undervisning på sitt andraspråk. Tvåspråkiga elever som tidigt i skolåren haft tillgång till stark utveckling av tänkande och lärande på båda sina språk samtidigt, har stor möjlighet att nå samma nivå som de enspråkiga eleverna under de sista åren i skolan. Vidare

skriver Axelsson (2013), med utgångspunkt i Thomas och Colliers slutsatser, att kunskaper om språkliga djupstrukturer, läs- och skrivförmåga och tankeprocesser, överförs från förstaspråket till andraspråket.

Wessman (2017) lyfter även hon fram betydelsen av att förstärka elevernas starkaste språk, både för utvecklingen av svenska, utvecklingen i andra ämnen och för identitetsutvecklingen. Hon menar att andraspråkselever ofta kan uppleva en otrygghetskänsla när de kommer till den svenska skolan och därför borde det vara en självklarhet att ta till vara och inkludera elevernas egna språk och erfarenheter i den svenska skolan. När eleverna ska utveckla ett nytt språk har deras tidigare språk en stor betydelse.

Forskning har också visat att deltagande i modersmålsundervisning kan bidra till högre betyg. En studie som presenteras i en rapport från Skolverket (2008) visar att elever som deltagit i modersmålsundervisning under flera år, i snitt har högre meritvärde än de elever som inte deltagit i modersmålsundervisning. Även Hyltenstam (2007) hänvisar till en studie som påvisar modersmålsundervisningens påverkan på skolframgång. Det är Margret Hills studie från 1995 där hon intervjuade 42 gymnasieungdomar från olika minoritetsgrupper. Studien visar att de elever som lyckats bäst i den svenska skolan är de elever som deltagit i modersmålsundervisningen under hela sin grundskoletid och de elever som lyckats sämst är de elever som avbrutit sitt deltagande i modersmålsundervisningen relativt tidigt under sin skolgång. Deltagandet i modersmålsundervisningen verkar också kunna kopplas till elevernas trivsel i skolan, deras identitetsutveckling och attityder till modersmålet. Man måste dock ha i åtanke att dessa resultat inte enbart behöver bero på modersmålsundervisning utan att det kan finnas andra bakomliggande orsaker och faktorer. Resultatet stöds dock i annan tvåspråkig forskning och enligt Hyltenstam (2007) är resultatet helt i linje med vad man kunde vänta sig.

Resultatet från Hills studie visar också att de elever som fått minst modersmålsundervisning är också de elever som har störst svårigheter med det svenska språket (Hyltenstam 2007). Modersmålsundervisningen kan fungera som ett stöd i inlärnigen av svenska och det finns fler forskare som har studerat sambandet mellan modersmålsundervisning och andraspråksinläring. Hyltenstam (2007) menar att om ett barn har ett utvecklat begreppsörråd på förstaspråket så innebär det att i andraspråksutvecklingen kan barnet sätta nya språkliga etiketter på begrepp de redan känner till. Men om barnet inte har ett utvecklat begreppsörråd på förstaspråket så måste barnet i andraspråksutvecklingen både lära sig namnet på det nya begreppet men också vad det nya begreppet innebär eller betyder. Detta är en betydligt mer krävande uppgift och därför kan modersmålsundervisningen bidra till att andraspråksutvecklingen förenklas genom att barnens begreppsörråd på förstaspråket fortsätter att utvecklas.

Spetz (2014) redovisar ett resultat från Språkrådets rapport som visar att de elever som deltar i modersmålsundervisningen anser att undervisningen bidrar till att utveckla kunskaper i det aktuella språket och att det fungerar som ett verktyg för att lära sig det svenska språket och för att utveckla kunskaper i andra ämnen. Resultatet visar också att eleverna menar att undervisningen underlättar och stärker deras band till släkt och familj som talar det aktuella språket. Spetz (2014) beskriver att modersmålsundervisning i vissa fall kan bli en symbol för elevers relation till deras etniska bakgrund. Eleverna kan därför medvetet distansera sig till modersmålsundervisningen beroende på deras förhållande till sin etniska identitet. En negativ attityd till modersmålsundervisningen kan därför vara ett sätt att hålla sig ifrån sin ursprungliga etniska identitet och istället närma sig en svensk identitet.

Modersmålsundervisning kan också bidra till att öka elevers motivation. I en rapport om utbildning för nyanlända elever skriver Skolverket (2016:29) att ”Studiehandledning på modersmålet och

modersmålsundervisning är betydelsefullt för många elevers språk och kunskapsutveckling. När eleven får visa sina kunskaper på sitt starkaste språk, vilka annars inte kan uttryckas fullt ut på grund av otillräcklig svenska, stärker det självförtroendet och studiemotivationen. Det möjliggör också för lärare att få en ökad förståelse för elevens faktiska kunskaper i respektive ämne.”

Modersmålsundervisning verkar gynna andraspråksinlärare på flera olika sätt och Hyltenstam (2007) framhåller sammanfattningsvis att modersmålsundervisningen är viktig för andraspråksinlärare i fyra olika punkter, 1. för att kunna utveckla sitt förstaspråk väl, 2. för att kunna bli delaktig i sin familjs etniska och kulturella bakgrund, 3. för att utveckla sitt andraspråk (svenskan) så enkelt som möjligt och 4. för kunskapsinhämtande i andra ämnen.

2.4 Organisatoriska svårigheter med ämnet

Ett problem som kan uppstå är att modersmålsundervisningen ofta består av grupper med elever som befinner sig på olika nivåer, både ålder-, språk- och kunskapsmässigt. Detta gäller speciellt på mindre skolor där resurser inte finns för att dela upp eleverna i olika grupper. Ladberg (2000) tar upp att detta kan kännas både svårt och tungt för modersmålsläraren men att man istället ska försöka utnyttja kunskapsskillnaderna i gruppen. De elever som befinner sig på en högre nivå kan få chans att förklara för de elever som är på en lägre nivå. Hon menar att om en elev får chans att förklara saker för andra är det också ett sätt att befästa sin egen kunskap. Det kan också stärka självförtroendet och det kan vara avgörande för elevens framtida motivation och fortsatta språkutveckling.

Ett annat problem som finns är tidpunkten för när modersmålsundervisningen är schemalagd. På många skolor är modersmålsundervisningen schemalagd efter ordinarie skoltid. Ladberg (2000) beskriver att det kan finnas många nackdelar med detta. Eleverna kan tycka att det känns jobbigt att fortsätta till ytterligare en lektion när resterande klasskamrater får gå hem för dagen. Eleverna kan också vara trötta efter en hel skoldag och därför inte ha så mycket energi över till modersmålsundervisningen. Även Skolverket (2008) visar rapporter från lärare som beskriver att elever ofta är trötta och omotiverade till modersmålsundervisningen när den ligger utanför timplanen.

Trots all forskning som visar vilka positiva effekter modersmålsundervisning har verkar det inte som att ämnet prioriteras. Norberg Brorsson och Lainio (2015) menar att modersmålsämnet inte tillmäts samma betydelse som andra ämnen. Det finns inga nationella prov och många lärare saknar utbildning. Undervisningen äger ofta rum efter skoldagens slut och modersmålslärarna har begränsad kontakt med lärare i andra ämnen, vilket också kan försvåra bedömningen av elevers kunskaper i andra ämnen. En elev kan ha stora kunskaper i andra ämnen men ha svårt att visa det när undervisningsspråket är svenska. Om eleven istället skulle få chans att visa upp sina kunskaper på sitt starkaste språk skulle detta kunna visa helt andra resultat. Detta skulle kunna genomföras om modersmålslärarna hade en bättre kontakt med övriga lärare på skolan. Norberg Brorsson och Lainio (2015) påtalar vidare att allt detta pekar på att undervisningen i praktiken har en undanskymd tillvaro och inte ges den plats den borde ha. Den tid som undervisningen ges är också ett exempel på att ämnet inte prioriteras. Spetz (2014) tar upp att de elever som deltar i modersmålsundervisning vanligtvis får 40 – 60 minuter undervisning i veckan. Den korta tiden kan knappast skapa förutsättningar för flerspråkighet.

2.5 Övriga attityder till ämnet

En undersökning som beskrivs i en rapport från Skolverket (2003) visar att det finns både positiva och negativa inställningar till stöd och undervisning i modersmålsämnet. Attityderna skiljer sig åt mellan de som är involverade i verksamheten, t.ex. elever, lärare, skolledare, och de som inte har någon kontakt med ämnet. Modersmålsundervisningen har stor betydelse för identitet- och språkutveckling hos de som är involverade i ämnet medan ifrågasättande och andra negativa attityder finns hos dem som inte har någon kontakt med ämnet.

I samma rapport kan man läsa om en annan undersökning där resultatet visar att det fanns positiva attityder till ämnets påverkan på kultur- och identitetsutveckling, modersmålets stöd i inläringen av svenska och andra ämnen, integration och kommunikation. Resultatet visar också att det fanns negativa attityder till ämnets organisation vad gäller tider och grupper, lärare, föräldrars krav och andra negativa attityder i samhället. Slutsatserna drogs att de positiva attityderna överväger de negativa men faktum kvarstår att ämnet har låg status i skolan (Skolverket 2003).

3. Metod och material

I detta kapitel beskrivs metodval, undersökningens genomförande, informanterna, analysmetod och forskningsetiska aspekter. Kommun, skola och elever hålls anonyma av etiska skäl och hänvisning till eleverna sker genom användning av fingerade namn.

3.1 Metodval

För att kunna genomföra denna studie har en kvalitativ undersökningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer använts, eftersom kvalitativ forskning handlar om att gå in mer på djupet och kunna beskriva och tolka olika fenomen. Denscombe (2016) menar att intervjuer är lämpligt att använda om man vill undersöka människors åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter och där syftet är att förstå något på djupet snarare än att beskriva något med enstaka ord. Eftersom syftet med denna studie är att undersöka andraspråksinlärares attityder till modersmålsundervisning, anser jag att intervjuer är en lämplig metod. I en enkät skulle inte deltagarna kunna utveckla sina svar på samma sätt som de kunde göra i en intervju. Eftersom deltagarna var andraspråksinlärare och hade utvecklat sitt talspråk mer än sitt skriftspråk så ansåg jag också att det skulle bli enklare att använda intervjuer. Vid en enkätundersökning skulle det finnas risk för att deltagarna inte skulle kunna läsa eller förstå frågorna på samma sätt som om de skulle få dem förklarade muntligt vid en intervju. De hade också i intervjuer chans att be om förklaringar om de inte förstod frågorna och de fick uttrycka sina svar muntligt istället för skriftligt.

Resultatet i denna studie är inte mätbart på samma sätt som det skulle ha varit om jag genomförde en kvantitativ forskningsstudie, utan här måste materialet beskrivas och tolkas. Cohen, Manion och Morrison (2011) beskriver de kvalitativa forskningsmetoderna som att forskaren interagerar med de personer som undersöks. Forskaren kommer närmre informanterna och får en närmre kontakt, vilket det kan finnas både för- och nackdelar med. Cohen, Manion och Morrison (2011) menar att människor konstruerar aktivt sina egna betydelser i situationer, och händelser uppstår i sociala situationer och tolkas på olika sätt. Materialet som framkom i denna studie är därför beroende av kontexten och sammanhanget. För att förstå situationer behöver jag som forskare förstå sammanhanget eftersom situationer kan påverka informanternas beteende och perspektiv.

3.2 Genomförande och materialinsamling

Undersökningen genomfördes på en grundskola i västra Sverige. Först kontaktades rektorn för att informeras om studiens syfte och villkor och för att ge ett samtycke till att jag använde mig av denna skola i min undersökning. Sedan kontaktades modersmålsläraren för en diskussion om studien och om vilka elever jag skulle kunna intervjuas och även modersmålsläraren gav sitt samtycke till genomförandet av undersökningen. En gruppintervju med sju elever som alla deltar i modersmålsundervisning genomfördes, och efter det valdes tre elever ut för att delta i enskilda intervjuer. Gruppintervjun visade sig inte bli som planerad och i brist av tid för att genomföra en ny så kommer materialet från gruppintervjun i denna uppsats användas i mindre utsträckning. Inför gruppintervjun hade jag inte förberett några frågor utan jag tänkte att deltagarna skulle få tala mer fritt om vad de tyckte var bra och mindre bra i modersmålsundervisningen. Samtalet fick mig att snabbt förstå att de enskilda intervjuerna skulle bli svåra att genomföra med några av eleverna då de inte hade kommit så långt i sin utveckling av det svenska språket. De tre eleverna som senare valdes ut till de enskilda intervjuerna fick ofta översätta vad övriga kamrater ville säga i gruppsamtalet. Under samtalet talades mycket arabiska då deltagarna var tvungna att hjälpa varandra översätta både frågor och svar och eftersom jag inte förstår någon arabiska kan jag omöjligtvis säga att alla elever förstod frågorna och att svaren som kom fram var det eleverna ville ha fram.

De tre elever som valdes ut för att delta i enskilda intervjuer var de elever som hade kommit längst i sin utveckling av det svenska språket. Detta val gjordes medvetet av mig för att intervjuvären skulle bli mer utvecklade och för att säkerställa mig om att eleverna skulle förstå vad som efterfrågades.

Underlaget till de enskilda intervjuerna bestod till en början av 18 förberedda frågor. Under första intervjun lades ytterligare fyra frågor till, så totalt bestod intervjun av 22 frågor (se bilaga 3) som berörde elevernas attityder till modersmålsundervisningen och varje intervju tog ca 20-25 minuter att genomföra. Två av intervjuerna genomfördes under modersmålslektionen och en genomfördes strax innan lektionen började. Jag tog undan eleverna till ett grupprum som låg långt ifrån undervisningssalen, detta för att informanterna inte skulle påverkas av vad som pågick inne i klassrummet. Informanterna verkade först lite spända men allihop blev mer och mer avslappnade desto längre samtalet pågick.

Både gruppintervjun och de tre enskilda intervjuerna spelades in och detta meddelades till både elever och vårdnadshavare i det informationsbrev (se bilaga 1 & 2) jag skickade ut till dem. För att försäkra mig om att vårdnadshavarna förstod innehållet i brevet bad jag modersmåls läraren om hjälp att förtydliga detta för dem. Han var hjälpsam och ringde hem till samtliga sju vårdnadshavare och översatte texten i brevet till dem. Anteckningar gjordes också under de enskilda intervjuerna och inspelningarna var främst för att jag skulle kunna transkribera samtalen och lättare kunna sammanställa ett resultat då det är svårt att hinna med att anteckna allt. Ett sätt att öka studiens validitet var att undvika slutna eller ledande frågor och istället försöka ge eleverna chans att själva komma in på svaren. I slutet av intervjuerna gjordes en kort sammanfattning om vad som hade sagts, detta för att informanterna skulle få en chans att tillägga, ta bort eller korrigera eventuella missförstånd.

3.3 Urval av skola och informanter

Urvalet av skola var baserat på tillgänglighet då det fanns en tidspress för att genomföra denna studie. Den viktigaste urvalsfaktorn av elever är att de deltar i modersmålsundervisning och det fanns modersmålsundervisning i två olika språk på den aktuella skolan, arabiska och dari. Jag valde att genomföra min undersökning i en av språkgrupperna då denna studie är relativt liten och materialet skulle bli enklare att sammanställa om de undervisade eleverna undervisades av samma lärare. Jag valde att genomföra undersökningen i den arabisktalande elevgruppen eftersom i undervisningen i arabiska hade alla elever deltagit mer än fem månader medan i undervisningen i dari fanns det elever som deltagit i mindre än fem månader. Jag ansåg därför att eleverna med arabiska som modersmål hade större erfarenhet av modersmålsundervisningen. En annan bidragande faktor till valet av informanter var att undervisningsgruppen i arabiska är större än vad gruppen i dari är. Undersökningen genomfördes när skolan var i en praktikperiod och många elever var därför borta vilket ledde till att undervisningsgrupperna var ännu mindre och gruppintervjun skulle ha blivit svår att genomföra i gruppen med elever som undervisades i dari.

I gruppintervjun deltog alla elever som var närvarande under en lektion i arabiska. Undervisningen i arabiska består normalt av 15 elever men fem elever hade praktik, två var sjuka och en valde att inte delta och därför återstod endast sju elever. Det var fem elever som kunde tänka sig att delta i enskilda intervjuer och de tre elever som senare deltog valdes ut för att de kunde tala svenska bra och därför inte skulle ha något problem med att förstå intervjufrågorna. Det är givetvis inte kunskaper i svenska det handlar om men jag ville ändå försäkra mig om att intervjun skulle gå att genomföra på ett smidigt sätt. Det var inget alternativ att låta modersmåls läraren sitta med under

intervjuerna för att hjälpa till med översättning då jag var rädd för att eleverna inte skulle våga vara ärliga i sina svar om han var med.

3.4 Beskrivning av skola och informanter

Skolan ligger i en liten kommun i västra Sverige och i kommunen bor många utländska familjer och därför finns det elever i skolan som har annat modersmål än svenska. Skolan är en grundskola med årskurserna 4 – 9 och totalt går ca 250 elever på skolan varav ett trettioital är elever med utländsk bakgrund. Majoriteten av de utländska eleverna har arabiska och dari som modersmål och det är dessa två språk som det undervisas i på skolan. Det finns enstaka elever som talar somaliska och swahili men eftersom eleverna är få och modersmåls lärare saknas så kan inte dessa elever just nu erbjudas modersmålsundervisning. Modersmålsundervisningen i arabiska är schemalagd på måndagar 15.00-16.00, vilket betyder att eleverna får en timme modersmålsundervisning varje vecka, men efter skoltid. Alla elever som har arabiska som modersmål går i samma grupp på modersmålslektionerna, gruppen består av 15 elever.

De tre elever som deltog i enskilda intervjuer kommer nedan presenteras närmre. De övriga fyra eleverna som enbart deltog i gruppintervjun var två pojkar från årskurs 8, en flicka från årskurs 7 och en flicka från årskurs 8. De kommer inte få någon djupare presentation då svaren från gruppintervjun inte kommer kopplas till någon särskild elev.

Den första informanten är en flicka som här kallas för Fatima. Hon går i årskurs 7 och är 13 år gammal. Hon kommer från Syrien och har varit i Sverige i ungefär nio månader. Hennes modersmål är arabiska och hon har deltagit i modersmålsundervisningen i sex månader. I hemmet talas nästan enbart arabiska men Fatima talar vid vissa tillfällen svenska med sin yngre bror. Även pappan håller på att lära sig svenska och de försöker ibland tala svenska med varandra. Familjen har bott på samma svenska ort under hela deras tid i Sverige.

Den andra informanten är också en flicka som får namnet Zara. Hon går i årskurs 8 och är 14 år gammal. Zara kommer också från Syrien och har varit i Sverige i drygt två år. Hon har deltagit i modersmålsundervisningen i två år. Zara uppger att hon har både arabiska och kurdiska som modersmål och hon talar båda dessa språk i hemmet med familjen. Pappan i familjen har varit i Sverige i flera år innan resten av familjen kom så han talar flytande svenska och därför används även svenskan i hemmet. Zara får enbart modersmålsundervisning i arabiska och därför, menar hon, försöker de tala mycket kurdiska i hemmet eftersom de är rädda att Zara och hennes syskon annars ska glömma bort kurdiskan. Zara och hennes familj har också bott på samma plats ända sedan de kom till Sverige.

Den tredje informanten är en pojke, som får namnet Salim. Han går i årskurs 8 och är 14 år gammal. Även han kommer från Syrien och har varit i Sverige i ungefär 1,5 år. Salims modersmål är arabiska och i hemmet talas enbart arabiska. Salims familj har också de bott på samma ort under hela deras tid i Sverige. Han har deltagit i modersmålsundervisningen i ungefär ett år.

3.5 Analysmetod

För att kunna analysera materialet har jag genomfört transkriptioner av de delar av samtalen som är relevanta för just mitt syfte och mina frågeställningar. Resultatet kommer endast bestå av de delar som är transkriberade och hela intervjuer kommer därför inte redovisas. Materialet från gruppintervjun kommer att redovisas i form av sammanfattande kommentarer från mig (se avsnitt 4.1). För att bearbeta materialet från de enskilda intervjuerna har jag valt att dela upp det i olika

temamässiga kategorier och dessa är följande: undervisningens upplägg (se avsnitt 4.2.1) och deltagande (se 4.2.2), utveckling av förstaspråk- (se 4.2.3) och påverkan på andraspråksutveckling (se 4.2.4), undervisningens innehåll (se 4.2.5), positivt och negativt med undervisningen (se 4.2.6) och övriga kommentarer (se 4.2.7). De temamässiga kategorierna kom till och ordnades genom vad som togs upp i intervjufrågorna och vad som kom fram i samtalen med eleverna. Några utskrifter direkt från intervjun kommer att presenteras då Denscome (2016) menar att det kan vara intressant att ge läsaren en smak av datamaterialet och låta läsarna ”höra” de synpunkter som informanterna uttryckt. Utdragen kan användas som stärkande belägg för slutsatserna men det är dock viktigt att vara medveten om att utdragen inte är någon form av entydiga bevis.

När det gäller gruppintervjun har jag valt att inte redovisa resultatet i de olika kategorierna då materialet var för litet. Jag har istället valt att göra en kort sammanfattning om vad som diskuterades under samtalet.

3.6 Forskningsetiska överväganden

Hänsyn har tagits till de fyra etiska aspekterna vad gäller informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Jag informerade rektor, elever och vårdnadshavare om studiens syfte och om elevernas frivillighet att delta. Eftersom alla informanter i denna studie är under femton år så krävdes ett skriftligt samtycke från informanternas vårdnadshavare. Ett informationsbrev (se bilaga 2) skickades hem till vårdnadshavarna där de kunde, genom sin namnunderskrift, ge sitt samtycke till barnets deltagande. Ett separat informationsbrev gavs även till informanterna (se bilaga 1) som också fick ge sitt muntliga samtycke att de ville delta i studien. Jag informerade även om att det insamlade materialet enbart skulle användas i undersökningssyftet och att alla personuppgifter skulle avidentifieras.

4. Resultat

I detta kapitel redovisas resultatet från gruppintervjun och från de tre enskilda intervjuer som genomfördes. Resultatet från gruppintervjun redovisas i en kort sammanfattning och resultatet från de enskilda intervjuerna redovisas både i sammanfattande kommentarer och i citat från informanterna. Det talade ordet har på ett sätt rekonstruerats så att det blir begripligt i skriftlig form. I citaten visas inte talpauser och skiljetecken har lagts till för att göra texten mer begriplig. Jag har gett talet en meningsbyggnad så att det ska bli begripligt men jag har låtit ordföljden i meningarna vara kvar i sin ursprungliga form, detta för att tolkningar ska göras utifrån elevernas exakta uttryck och inte utifrån mina ändringar. Citaten kommer därför bestå av en del grammatiska fel i form av ordföljdsfel och ofullständiga meningar.

4.1 Resultat gruppintervjun

Under gruppintervjun diskuterades vad eleverna tycker är bra och roligt med modersmålsundervisningen, och vad de tycker är mindre bra. Det som kom fram som positiva upplevelser var att de får chans att träffa sina arabisktalande vänner och att de får chans att utveckla sitt förstaspråk så att de kan fortsätta hålla kontakten med släkt och vänner som bor kvar i hemländerna. Att modersmålsundervisning är viktigt för det sociala livet lyftes fram mycket tydligare i gruppintervjun än vad det gjordes i någon av de enskilda intervjuerna. Det kom också fram att eleverna upplever det roligt att läsa böcker på arabiska, ta del av gamla arabiska traditioner och att spela Kahoot (kahoot förklaras vidare längre ner under avsnitt 4.2.5).

En lång stund av samtalet ägnades åt att diskutera frågan om undervisningens tidsupplägg. Alla elever var missnöjda över att undervisningen ligger efter ordinarie skoltid. De uttryckte sitt missnöje över att de alltid är trötta och hungriga på lektionerna och att det är svårt att koncentrera sig på skolarbetet. En av eleverna uttryckte att det kändes som att modersmålsundervisningen inte betyder lika mycket som övriga lektioner eftersom den inte får någon plats i det vanliga schemat. Hon påpekade att hon själv tyckte att modersmålsundervisningen var minst lika viktig som andra ämnen men att det verkade som att de som planerar schemat inte tycker det eftersom lektionen ligger där den ligger.

”Det tråkigt att arabiska är efter vi slutat. Det känns som vi inte lika mycket värda som svenska elev. De få läsa sitt språk, svenska, under dagen och inte när vi slutar.”

En annan elev, flickan från årskurs 8, berättade att hon tyckte det var tråkigt att alla elever från årskurs 4 – 9 läser arabiska tillsammans. Hon menade att hon känner sig mycket äldre än många andra elever och att det ibland känns som att hon är på en förskola. Hon sa att hon förstod att det var svårt att göra fler grupper eftersom det bara finns en lärare i arabiska men att det var ett önskemål från hennes sida att de skulle kunna dela upp grupperna mer åldersmässigt.

Resultatet från gruppintervjun visar att eleverna har positiva attityder till undervisningens påverkan på deras sociala liv. Modersmålsundervisningen verkar stärka elevernas identitetsutveckling och eleverna är också nöjda med innehållet i undervisningen. Resultatet från gruppintervjun visar också att eleverna har negativa attityder till undervisningens tidsupplägg och organisation.

4.2 Resultat enskilda intervjuer

Redovisningen av resultatet från de enskilda intervjuerna presenteras nedan utifrån de olika teman som nämndes tidigare

4.2.1 Modersmålsundervisningen upplägg och organisation

Samtliga tre intervjuade elever tycker att en timmes modersmålsundervisning i veckan är för lite och de skulle gärna ha mer undervisning i modersmål. Alla tre påpekar dock att de inte vill ha mer modersmålsundervisning om undervisningen ska fortsätta att ligga utanför skoltid. Elevernas ordinarie skoldag slutar annars 15.00. Eleverna är överens om att de helst skulle ha modersmålsundervisningen på morgonen eftersom de alltid känner sig trötta när de kommer till lektionen och att de inte orkar koncentrera sig. Zara säger:

”Om jag får bestämma själv och ha modersmålsundervisning direkt på morgonen skulle jag gärna ha det 2-3 gånger i veckan. Men som det nu är orkar man inte koncentrera sig på lektion. Man vill bara åka hem som alla andra svenska klasskompisar får göra”

Salim säger:

”Jag gärna vill ha mer arabiska för jag är rädd att glömma bort arabiska. Det mitt språk jag använda för att prata med min familj och släkt. Jag inte vill glömma bort det.”

Fatima säger:

”Jag önskar vi fick mer än en timme med arabiska. Det är för lite. Det så roligt att komma här och prata mitt språk med kompisar och lärare. Man måste prata svenska hela dagen annars. Jag gilla prata svenska också men vill prata mitt vanlig språk också. Och en timme på veckan är för lite att hinna lära mig saker. Så jag vill verkligen ha mer arabiska, fast efter skolan inte.”

Resultatet visar på att samtliga elever är negativt inställda till den mängd undervisningstid de får och till vilken tid på dagen undervisningen är schemalagd. De skulle gärna vilja att lektionen låg någon gång tidigare under dagen under deras ordinarie schema.

4.2.2 Deltagande i modersmålsundervisning

Gemensamt för samtliga informanter är att de själva har valt att delta i modersmålsundervisningen och att de anser att det är för deras egna skull. Salim påpekar dock att föräldrarna också vill att han ska delta men att det mest är för hans egen skull för att han inte ska ”glömma bort arabiskan”. Zara menar att hon deltar för att hon ska lära sig mer arabiska. Hon säger att hon inte hade ett fullt utvecklat språk när hon kom till Sverige och därför är det bra att skolan erbjuder dem att fortsätta utveckla sitt förstaspråk. Fatima tycker att det är viktigt att man behåller sitt förstaspråk även om man flyttar till ett annat land och det är därför hon vill delta i modersmålsundervisning.

4.2.3 Modersmålets utveckling

Zara och Salim tycker att deras modersmål har utvecklats väldigt mycket sedan de började i modersmålsundervisning. Fatima tycker att hon utvecklats lite grand men påpekar också att hon inte deltagit i undervisningen lika länge som alla andra elever. Samtliga informanter tycker framförallt att det är skriftspråket som har utvecklats. De har blivit bättre på att läsa och skriva på sitt modersmål och utan modersmålsundervisningen skulle de enbart ha fortsatt att utveckla sitt talspråk (genom kommunikation i hemmet och med vänner). Salim säger:

*”Hemma du prata arabiska men du inte skriva arabiska.
Det bra lära sig skriva för man behöver när är vuxen.”*

Resultatet visar att modersmålsundervisningen är betydelsefull för elevernas fortsatta utveckling av sina modersmål. Eftersom eleverna i sina hem sällan läser eller skriver är det viktigt att de får utveckla detta i skolan.

4.2.4 Modersmålsundervisningens påverkan på andraspråksutveckling

Det är framförallt Zara som menar att modersmålsundervisningen är bra för hennes inläring av svenska. Hon nämner att hon har nytta av modersmålet när hon arbetar med översättning.

”När jag har en svensk text som jag inte riktigt förstår det är bra att jag kan översätta till arabiska. Det är bra för på modersmålsundervisning vi arbetar ibland med saker vi gör i andra ämnen, fast på arabiska då, och då det är mycket lättare att översätta sen om man vet vad orden betyder på arabiska. Det är också bra när jag får en arabisk text som jag ska översätt till svenska.”

Fatima nämner att det är bra att lära sig grammatik i modersmålet för att det är lättare att förstå grammatiken på svenska.

”Det bra lära sig arabisk grammatik. Även det inte är samma grammatik i svenska. Det är ändå bra för man förstår lite hur man tänker. Och man kan jämföra vad som är lika och inte lika.”

Salim säger även han att andraspråksutvecklingen gynnas av modersmålsundervisningen men han kan inte förklara varför eller ge något exakt exempel.

4.2.5 Innehållet i undervisningen

Alla tre verkar överlag nöjda med innehållet i undervisningen. Zara och Salim har samma arbetsbok medan Fatima har en annan som hon menar är på en lägre nivå. De elever som går i årskurs 8 – 9 har en svårare bok än de elever som går i årskurs 6 – 7, de har en lite enklare. Zara och Salim tycker att deras bok är utmanande och att den ibland är lite svår men att det bara är bra för då lär de sig bättre. Fatima tycker att hennes bok är alldeles för enkel och hon menar att hon inte får någon utmaning. Ibland kopierar läraren upp material från den svårare boken till henne och det tycker hon är väldigt bra.

På frågan om de har lärt sig något i undervisningen tar de upp arabisk historia och olika berättelser men framförallt menar de alla tre att de blivit mycket bättre på att läsa och skriva på arabiska sedan de började i modersmålsundervisningen.

Om eleverna fick bestämma helt själva vad som skulle göras på lektionerna så skulle Zara vilja läsa böcker. Fatima skulle helst också läsa böcker men även skriva berättelser. Salim vill helst spela spel på arabiska eller lyssna på när läraren berättar om gamla historier. Kahoot är något alla tre också nämner att de vill göra. Det är ett lärospel som läraren har på sin dator och kopplar upp på stor skärm i klassrummet så att alla kan se. Eleverna har sedan mobiler eller surfplattor där de har en egen användare som de sedan svarar på frågor med. De använder detta spel mycket på lektionerna i svenska som andraspråk men även på modersmålslektionerna används det. Lärarna kan göra frågor om vilket ämne som helst och eleverna tycker att de lär sig väldigt mycket via detta spel och att det samtidigt är väldigt roligt. Salims kommentar om Kahoot:

”Jag inte tänker på lära mig. Det är så roligt jag glömma helt bort att faktiskt jag lära saker.”

Salim säger också att det är bra när läraren blandar svenska och arabiska i Kahoot-spelen. Han förklarar att läraren brukar skriva ett ord på t.ex. arabiska och sedan ska eleverna välja vilket svenskt ord som är rätt översättning till det arabiska ordet. Detta hjälper honom att lära sig svenska samtidigt som han möter en del nya ord på arabiska. Kahoot verkar vara väldigt omtyckt av alla elever då det kom upp i diskussion både i gruppssamtalet och i de enskilda intervjuerna.

4.2.6 Positivt och negativt med undervisningen

På intervjufrågorna som handlar om det bästa och sämsta med undervisningen tar eleverna upp olika saker. Om det bästa med modersmålsundervisningen säger Zara:

”Läsa och skriva på arabiska skiljer sig från att prata. Det är som två olika språk typ. Jag tycker det jättebra att vi får lära hur text ser ut på arabiska eftersom det skiljer sig så mycket. Man kan prata jättebra arabiska med sin mamma och pappa och familj hemma men när man är i skolan och ska skriva det är en helt annan sak. Det tycker jag är det bästa.”

Zara menar att det är viktigt att de får möta skriftspråket i skolan eftersom det annars enbart är talspråket som utvecklas och hon menar också att det skiljer sig mycket mellan tal- och skriftspråk. Salim menar att det bästa med undervisningen är:

”Det bästa att få träffa alla kompisar som också prata arabiska. Man får känna att höra hit och ingen känna utanför. Alla är lika och prata samma språk. Det bästa när vi får spela spel och sånt. Jag är inte så mycket för att läsa och skriva och svara på frågor. Så det är sämsta. Att läsa och skriva. Men för mig det samma i alla ämnen. Men jag faktiskt tycker det ganska bra ändå att vi lära oss läsa och skriva på arabiska även vi bor i Sverige. Jag tycker också det är roligt när lärare pratar arabiska berättelser och historier”

Salim nämner det sociala livet i relation till modersmålsundervisningen. Han upplever att det är viktigt att få tala det gemensamma språket (arabiska) tillsammans med andra arabisktalande vänner. Han menar också i samma uttalande att det sämsta med undervisningen är de när skriver och läser eftersom han inte tycker att det är roligt. Han nämner dock att han förstår att det är viktigt även om han inte upplever det som något han uppskattar att göra. Fatima menar vidare:

”Det bästa på arabiska när vi jobba den arabiska historia. Och att

lyssna lärare berätta gamla tradition och sånt. Det tycker är intressant. Jag älskar också vi läsa bok på arabiska. Och det roligt svara frågor om olika text.”

Fatima menar att det bästa är att arbeta med historia, traditioner, böcker och texter och detta tyder på att hon uppskattar innehållet i undervisningen. När jag ställer frågan om vad det sämsta med undervisningen är kan inte Zara och Fatima komma på något som berör innehållet i undervisningen. Däremot nämner båda två att de tycker att modersmålsundervisningen uppfattas som en lek för många. De tycker att gruppen är alldeles för stor och att många, de flesta pojkarna, enbart kommer dit för att ha roligt. De menar att gruppen är för stor så att läraren inte hinner med att både ägna sig åt undervisningen och att försöka få tyst på de elever som talar i mun på varandra och skrattar. Zara nämner att allt detta kan bero på att det är elever från årskurs 4-9 och att hon skulle vilja att varje årskurs får en egen lektion. Zara nämner också att hon inte tycker att pojkarna har någon respekt för läraren. Hon säger:

”Många tror att lektionen är inte viktigt. Mest pojkar. De kommer hit, alltid för sent, och sitter bara och prata och skratta hela lektionen. De tror att de alltid ska spela spel och när de inte får de blir jättesura.”

Fatima:

”Det alltid mycket ljud i lektion och det aldrig någon som räcka upp handen. Eller jag räcka upp handen men det är ingen idé när alla bara skrika svar rakt ut. Det mest pojkar men inte alla pojkar. Kanske 5 – 6 pojkar men det jobbig ändå, klassrum är inte stor.

På frågan om vad som kan bli bättre med modersmålsundervisningen svarar alla tre att det skulle bli bättre om den inte låg efter ordinarie skoltid. Fatima nämner också att det skulle bli bättre om alla börjar räcka upp handen och Zara säger att det skulle bli bättre om alla började komma i tid. Ingen av dem kan nämna något som behöver förbättras med själva innehållet i undervisningen.

4.2.7 Elevers övriga kommentarer gällande modersmålsundervisning

Zara tar upp att hon tycker det verkar som att modersmålsundervisningen inte är lika mycket värd som övriga lektioner och ämnen. Hon nämner att många elever på lektionerna verkar ta det som en lek och att andra lärare ibland uttrycker kommentarer som tyder på att modersmålslektionerna inte är riktiga lektioner.

Fatima uttrycker sin besvikelse över att lärare i andra ämnen inte låter eleverna tala arabiska på deras lektioner. Hon tar upp ett exempel från en matematiklektion där hon och några andra arabisktalande elever talade arabiska för att försöka hjälpa varandra att lösa en uppgift. Läraren kom då fram och sa till eleverna att det är svenska som gäller på hennes lektioner och arabiska får de tala på raster eller på modersmålslektionerna. Fatima säger också att det ibland är väldigt svårt att lösa en matematikuppgift på svenska för att det är så många ord och begrepp som hon inte förstår. Hon menar att det skulle gå mycket bättre för henne om eleverna fick hjälpa varandra på arabiska. Fatima påpekar dock att alla lärare inte är likadana. På textilslöjden tycker läraren att det är bra om de utländska eleverna kan hjälpa varandra på andra språk.

Salim berättar att de ibland får göra sina läxor på modersmålstimarna. Detta tycker han är bra för när han gör dem hemma kan sällan hans föräldrar hjälpa honom då de inte kan så mycket svenska.

Han tycker det är bra att han kan få hjälp av modersmålsläraren att göra sina läxor i andra ämnen. Han tycker att läraren är väldigt snäll och att han kan mycket om olika saker och ämnen.

4.2.7 Sammanfattning enskilda intervjuer

Samtliga tre informanter är missnöjda med mängden undervisningstid och när den är schemalagd. De skulle vilja ha mer modersmålsundervisning men inte efter skoltid. Alla är positivt inställda till ämnets påverkan på modersmålets utveckling och andraspråksutveckling. De verkar också nöjda med innehållet i undervisningen och tycker att den känns givande. Enligt samtliga informanter finns det både bra och mindre bra saker med undervisningen och vad som kan förbättras är just undervisningens tidpunkt.

5. Analys och diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka andraspråkslevers attityder till modersmålsundervisningen. Främst hur de ser på innehållet i undervisningen och vad deras samlade bild av undervisningen är. I detta avsnitt analyseras och diskuteras resultatet i relation till tidigare forskning. Kritiska reflektioner gällande metodvalet och genomförandet av studien presenteras också samt slutsatser och förslag till fortsatta studier.

5.1 Metoddiskussion

För att kunna genomföra denna undersökning användes en kvalitativ undersökningsmetod i form av en gruppintervju och tre enskilda intervjuer. Fördelar med enskilda intervjuer är att eleverna får en möjlighet till följdfrågor och en chans att få oklarheter förklarade, till skillnad mot t.ex. en enkätundersökning, och det minskar också risken för missförstånd och uteblivna svar. Jag är dock medveten om att min närvaro kan ha påverkat informanternas uttalanden men jag ser ändå att intervjuer, ansikte mot ansikte, var en lämplig metod. Användningen av intervjuer fungerade bra men ett alternativ kunde ha varit att också använda en kvantitativ metod i form av enkäter för att svaren skulle kunna komplettera varandra och också föra att kunna jämföra eventuella skillnader i svaren. Genom att kombinera två olika metoder kan forskaren känna sig mer övertygad om att resultaten är riktiga (om resultaten från de båda metoderna stämmer överens). Att kombinera två metoder kan också förbättra forskningen genom att det blir en mer fullständig och komplett bild av det som studeras (Denscombe 2016).

De enskilda intervjuerna lyckades bättre än gruppintervjun då de gav ett större och tydligare material. Jag skulle ha behövt strukturera upp gruppintervjun bättre och även där förberett ett visst antal frågor. Gruppintervjun blev mer som ett vanligt samtal där allihop talade med varandra medan jag hade förväntat mig att det skulle bli mer styrt av mig. Eftersom många elever behövde hjälp med att översätta hade ett alternativ varit att ta hjälp av modersmålsläraren. Samtidigt kan modersmålslärarens närvaro då ha bidragit till att eleverna inte skulle våga svara precis det de ville och därför valde jag att modersmålsläraren inte skulle delta under intervjun.

Användandet av semistrukturerade intervjuer har sina fördelar genom att jag kunde förbereda de ämnen jag ville att samtalen skulle beröra, samtidigt som samtalen blev fria och informanterna fick utveckla sina idéer och tala utförligt om de ämnen jag hade förutbestämt. Jag hade också chans att ställa följdfrågor eller lägga till frågor om jag upptäckte att det behövdes.

Under skrivandets gång har jag upptäckt brister i arbetet främst när det kommer till det insamlade materialet. På många frågor hade jag behövt ställa fler följdfrågor, t.ex. den som handlade om modersmålsundervisningens påverkan på andraspråksutveckling. När den frågan ställdes kunde endast två av informanterna förklara och motivera sitt svar. Den tredje informanten hade svårt att svara på detta och hans svar om att andraspråksutvecklingen gynnas kan såklart tolkas som att han svarade vad han trodde att jag ville höra. Jag hade behövt formulera frågan på ett annorlunda sätt eller ställa flera följdfrågor. Det skulle också ha varit intressant att utforma fler frågor till de enskilda intervjuerna som handlade om identitetsutvecklande.

Undersökningen genomfördes enbart i en av språkgrupperna på den aktuella skolan och om det hade funnits mer tid hade det varit intressant att också göra en undersökning i den andra språkgruppen för att kunna jämföra om resultaten skiljde sig mellan grupperna.

Resultatet hade kunnat bli annorlunda om helt andra informanter hade deltagit i studien med andra förutsättningar och bakgrunder. Resultatet hade också kunnat se annorlunda ut om jag hade valt

att intervjuat elever som har slutat att delta i modersmålsundervisning. Eftersom de har slutat kan man tänka sig att de har andra upplevelser av modersmålsundervisningen än vad informanterna i denna studie hade.

5.2 Resultatdiskussion med koppling till tidigare forskning

Det finns en del negativa attityder från eleverna när det kommer till modersmålsundervisningens planering, upplägg och utförande. Samtliga informanter i studien (både i gruppintervjun och i de enskilda intervjuerna) uttrycker tydligt sitt missnöje över tidpunkten då undervisningen är schemalagd. De tycker det är orättvist att undervisningen ska ligga efter skoldagens slut när övriga elever får gå hem. Att de upplever trötthet, hunger och ingen motivation är inte så konstigt eftersom undervisningen är sent på eftermiddagen. Detta stämmer väl överens med vad Ladberg (2000) tar upp, som jag nämnde i tidigare avsnitt. Hon menade att eleverna upplever ett missnöje över att undervisningen i modersmål ligger efter ordinarie skoltid och det är något som informanterna i min studie alltså påpekar. Även Skolverket (2008) tar upp detta i sin studie och frågan är varför situationen fortfarande kvarstår när det finns så mycket forskning om detta. Det är en fråga som borde tas på större allvar på skolorna och i kommunerna runt om i Sverige.

De två flickor som intervjuades enskilt uttrycker också sitt missnöje över att modersmålsundervisningen inte har lika hög status som övriga ämnen på skolan. Elever som kommer till undervisningen tycks ge uttryck att ämnet är mer som en lek och lärare i andra ämnen verkar inte värdera elevernas modersmål högt. Att ämnet inte prioriteras tog även Norberg Brorsson och Lainio (2015) upp. De uttryckte att ämnet har en undanskymd tillvaro och att det inte ges den plats det borde ha och detta är något några av informanterna i denna studie verkar hålla med om.

Samtliga informanter i de enskilda intervjuerna uttrycker att de gärna skulle vilja ha mer än 60 minuter modersmålsundervisning i veckan. De vill dock inte ha mer undervisning om den skulle vara schemalagd efter skoldagen men man kan ändå tolka det som att de tycker att 60 minuter/veckan är för lite. Detta tog även Spetz (2014) upp och hennes påstående om att 40 – 60 minuter skulle vara för lite stärks också av informanternas svar.

Flickorna i de enskilda intervjuerna uttryckte också sitt missnöje över att det ofta är hög ljudnivå på lektionerna, att eleverna skriker sina svar rakt ut och inte lyssnar på läraren. De tycker att elevgruppen är för stor för en lärare. Elevgruppen består dock av max 15 elever och det är inte fler än vad de ”vanliga” klasserna består av så det borde inte vara något problem. Flickorna nämnde att det inte alls är samma sak på andra lektioner i andra ämnen och där brukar klasserna bestå av drygt 20 elever som undervisas av en lärare. Det får mig att börja fundera på om det är respekten för läraren som brister. Det kan också vara en följd av att lektionen är sent på eftermiddagen och att eleverna är ofokuserade och omotiverade. Salim nämnde inte alls något om att lektionerna är högljudda och att en del pojkar inte tar lektionerna på allvar. Detta kan förstås bero på att Salim är en av de pojkar som flickorna talar om men den slutsatsen kan inte dras helt säkert. En av flickorna i gruppintervjun uttryckte sitt missnöje över att alla elever från årskurs 4-9 läser tillsammans och detta är också något som tas upp i den tidigare forskningen som kan skapa problem.

Informanterna hade också många positiva attityder till modersmålsundervisningen. Resultatet visar att samtliga informanter som intervjuades enskilt är positivt inställda till att delta i modersmålsundervisning och att de anser att det har positiva effekter för deras utveckling. De anser att modersmålsundervisningen har gett dem kunskaper i modersmålet och att det hjälper dem i utvecklingen av det svenska språket.

Att modersmålsundervisningen stärker utvecklingen av modersmålet verkar alla forskare överens om men frågan om det även stärker andraspråksutvecklingen har diskuterats. De tre informanterna som intervjuades enskilt i denna studie var alla eniga över att modersmålsundervisningen gynnar deras andraspråksutveckling, även om en av dem inte kunde ge några tydliga exempel. Zara kunde ge ett tydligt exempel på hur förstaspråksutvecklingen gynnar andraspråksutvecklingen. Att översätta från svenska till arabiska och från arabiska till svenska är ett exempel hon tog upp. Eftersom hon får fortsätta att utveckla sitt förstaspråk utvecklas hennes arabiska ordförråd. Detta gör att det blir enklare för henne att lära sig nya svenska ord. Att modersmålsundervisningen fungerar som ett stöd i inläringen av svenska är också något Hyltenstam (2007) tog upp. Att ha ett utvecklat ordförråd på sitt förstaspråk kan bidra till att andraspråksutvecklingen förenklas och detta förtydligar också Zara med sitt exempel.

De tre informanterna som intervjuades enskilt visade också positiva attityder till innehållet i undervisningen. Salim påpekade dock att han inte tycker det är så roligt att läsa och skriva men han förstod ändå att det är nödvändigt och att han kommer ha nytta av det i framtiden. Enligt kursplanen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt skriftspråk och det är något både Zara och Fatima tar upp som positiva upplevelser från undervisningen. Informanterna nämner också att de tycker det är intressant när läraren talar om gamla arabiska historier och traditioner och detta är också något som tas upp i kursplanen. Samtliga informanter i gruppintervjun uttrycker också att de är nöjda med innehållet i undervisningen.

Det finns både ett missnöje men även uppskattning till andra lärares inställning till användandet av modersmål. Det tas upp exempel på lärare som både förbjuder och framhåller användandet av andra språk på deras lektioner. Jag tror att andra lärares inställning kan påverka elevernas attityder till att delta i modersmålsundervisning. Jag anser därför att det är väldigt viktigt att lärare tar ställning i frågan och att de inte förbjuder eleverna att använda sitt modersmål i situationer där de faktiskt kan dra nytta av att använda modersmålet. Som informanterna nämner kan modersmålet ibland hjälpa till att lösa en uppgift då deras svenskskunskaper inte är tillräckliga.

Forskare har diskuterat modersmålsundervisningens betydelse för identitetsutvecklandet och detta kom i denna studie fram tydligare i gruppintervjun än i de enskilda intervjuerna. I gruppintervjun sa de flesta av informanterna att modersmålsundervisningen spelar en stor roll för deras sociala liv. Det diskuterades också att modersmålsundervisningen är viktig för att eleverna ska kunna utveckla sitt modersmål och stärka sina relationer till familjemedlemmar och släkt som bor kvar i hemländerna. Salim nämner även i den enskilda intervjun att han tycker modersmålsundervisningen är bra för att han inte ska glömma bort sitt modersmål eftersom han använder sitt modersmål för att kommunicera med familj och släkt. Flickorna nämner också att de uppskattar att få lära sig om traditioner och historia och detta kan också tolkas som att informanterna tycker att modersmålsundervisningen är en viktig del för deras identitetsutveckling. Jag hade behövt använda fler frågor i de enskilda intervjuerna som behandlar modersmålsundervisningens koppling till identitetsutvecklandet, för att se om eleverna skulle kunna utveckla detta ytterligare.

Resultatet i denna undersökning stämmer väl överens med resultatet från Skolverkets (2003) rapport gällande attityder till modersmålsundervisningen. Eleverna i denna undersökning har positiva attityder till undervisningens innehåll och till dess påverkan på språk-, identitet- och kunskapsutveckling, och detta visade även resultatet från studien i Skolverkets rapport. Vad gäller negativa attityder stämde det också överens med vad som kom fram i rapporten. Eleverna har negativa attityder till ämnets organisation, tider och upplägg.

Resultatet från denna studie kan inte sägas gälla generellt för alla andraspråksinlärares upplevelser av modersmålsundervisning på skolor runt om i landet, utan detta är enbart några andraspråkselevens upplevelser av modersmålsundervisningen. För att kunna generalisera resultatet skulle ett större material ha behövts men resultatet från studien skulle kunna användas som en början på en större studie. För att lyckas få ett större material hade det behövts fler informanter och fler enskilda intervjuer och även ett nytt genomförande av gruppintervjun. För att kunna få ett större material hade man också kunnat genomföra undersökningen på fler än en skola eller i de båda språkgrupperna på den aktuella skolan.

Som nämndes i tidigare avsnitt (3.1) är kvalitativa metoder beroende av kontexter och därför är resultatet från denna studie beroende av mig som forskare och av just de informanter som valdes ut. Resultatet kan ha sett annorlunda ut om någon annan skulle ha genomfört undersökningen eller om andra informanter deltog, men då hade troligtvis hela studien sett annorlunda ut.

5.3 Slutsatser

Med tanke på studiens omfattning är det omöjligt att dra några slutsatser om vilka attityder som finns till modersmålsundervisning rent generellt. Jag kan enbart redogöra för hur informanterna i denna studie har uttryckt sig. Resultatet i denna studie stämmer väl överens med syfte och frågeställningar. Det resultat som kommit fram besvarar frågeställningarna och det som var syftet med arbetet har också genomförts. Utifrån detta kan man försöka besvara de tre frågeställningar som användes.

5.3.1 Vilka attityder har andraspråksinlärare i årskurs 7 och 8 till modersmålsundervisning?

Slutsatsen är att andraspråkseleverna i denna studie har positiva attityder till modersmålsundervisningen när det gäller deras personliga utveckling (språkligt och socialt) och av innehållet i undervisningen. Däremot har de negativa attityder till undervisningens uppläggning och organisation, speciellt när det gäller tidsutformning.

5.3.2 Hur ser eleverna på innehållet i undervisningen?

Eleverna verkar nöjda med innehållet i undervisningen och samtliga tycker att det är roligt och givande att delta i undervisningen. De uppskattar att de får utveckla sitt skriftspråk och ser att de kommer ha användning för det i framtiden. De ser också positivt på att lära sig om gamla arabiska historier och traditioner. Det som verkar mest uppskattat är spelet Kahoot som samtliga informanter talar väldigt gott om.

5.3.3 Vad är elevernas samlade bild av modersmålsundervisningen generellt?

Andraspråkselevernas samlade bild av modersmålsundervisningen kan därför sägas vara både positiv och negativ. Sammanfattningsvis kan man konstatera att informanterna uttryckte sammantaget mer positiva än negativa attityder till modersmålsundervisningen och att de positiva attityderna verkar väga över de negativa.

5.4 Fortsatta studier

Antalet informanter i denna studie var begränsat och i framtida studier skulle det vara intressant att genomföra samma undersökning men med ett större antal informanter och med fler skolor involverade. Det hade också varit intressant att genomföra samma studie på samma skola men i båda undervisningsgrupperna. Man hade då kunnat jämföra om resultaten skiljde sig åt mellan två olika grupper på samma skola. Man hade också kunnat genomföra studien ur ett annat perspektiv, t.ex. genom att undersöka modersmåslärares attityder till undervisningen eller att välja ut elever som inte deltar i ämnet och undersöka varför de valt att inte delta. Troligtvis hade då fler negativa attityder upptäckts.

Ett annat intressant område för fortsatta studier skulle också kunna vara att undersöka vilken betydelse modersmålsundervisning har för andraspråksinlärares studieresultat. För att undersöka modersmålsundervisningens betydelse för andra skolresultat skulle också modersmåslärare och lärare i andra ämnen behöva inkluderas.

Ett annat förslag, som skulle kunna vara tänkbart för framtida studier, skulle vara att undersöka skolledningens och andra lärares syn på ämnet, och vilket status ämnet har på skolorna. Vilka tillgängliga läromedel som finns för modersmålsundervisning skulle också kunna undersökas och titta på hur väl anpassade de är i relation till styrdokument och annan relevant forskning.

6. Källförteckning

Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, M. & Magnusson, U. (2012). Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren. I: Hyltenstam, K., Axelsson, M. & Lindberg, I. (red.) (2012). *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (s. 247-367).

Axelsson, M. (2013). Flerspråkighet och lärande. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.) (2013). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. (s. 547-577).

Bijvoet, E. (1998). *Sverigefinnar tycker och talar – Om språkattityder och stilistisk känslighet hos två generationer sverigefinnar*. Uppsala: Uppsala universitet.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever – Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och Kultur.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research methods in education*. (7. ed.) Milton Park, Abingdon, Oxon, [England]: Routledge.

Denscome, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Johanneshov: MTM.

Einarsson, J. (2009) *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, K. (2006). *Forskarna är ju ense!*. Artikel i Dagens Nyheter. <https://www.dn.se/kultur-noje/forskarna-ar-ju-ense/?forceScript=1&variantType=large#receipt-page>. Hämtad: 2017-12-14.

Hyltenstam, K. (2007). Modersmål och svenska som andraspråk. I: *Att läsa och skriva: Forskning och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. (s.45-72).

Hyltenstam, K. & Milani, T.M. (2012). Flerspråkighetens sociopolitiska och sociostrukturella ramar. I: Hyltenstam, K., Axelsson, M. & Lindberg, I. (red.) (2012). *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (s.17-152).

Ladberg, G. (2000). *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.

Norberg Brorsson, B. & Lainio, J. (2015). *Litteratur och språk. Flerspråkiga elever och deras tillgång till utbildning och språk i skolan: Implikationer för lärarutbildningen*. Västerås: Akademin för utbildning, kultur och kommunikation, Mälardalens högskola.

Skollagen (2010:800) *Svensk författningssamling 2010:800*. Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2003). *Flera språk - fler möjligheter: utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen: rapport till regeringen 15 maj 2002*. Stockholm: Statens skolverk.

Skolverket. (2008). *Med annat modersmål: Elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Stockholm: Skolverket.

- Skolverket. (2016). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer. Utbildning för nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*. Stockholm: Skolverket.
- Spetz, J. (2014). *Debatterad och marginaliserad: Perspektiv på modersmålsundervisningen*. Rapporter från Språkrådet 6. Stockholm: Språkrådet.
- Språklagen. (2009:600). *Svensk författningssamling 2009:600*. Kulturdepartementet.
- Straszer, B. (2015). ”Nu när jag är gammal kan jag säga att jag nästan har två modersmål”: Äldres relation till förstaspråket ungerska och andraspråket finska. I: Kahlin, L., Landqvist, M. & Tykesson, I. (red.) (2015). *Språk och identitet: Rapport från ASLA-symposium, Södertörns högskola 8–9 maj 2014. Papers from the ASLA Symposium, Södertörn University, 8–9 May 2014*. Södertörn: Södertörns Högskola. (s. 149-168).
- Wessman, A. (2017). Att Arbeta med nyanlända på flera språk. I: Wedin, Å (red.) (2017). *Språklig mångfald i klassrummet*. Stockholm: Lärarförlaget. (s. 111-136).

7. Bilagor

7.1 Bilaga 1

Information till elever om studentarbete gällande modersmålsundervisning

Jag heter Emma Engström och är student vid Högskolan Dalarna. Jag läser just nu en uppsatskurs i svenska som andraspråk och i ramen av kursen vill jag därför skriva en uppsats om elevers upplevelser av modersmålsundervisningen. Anledningen till att jag vill göra en intervju med dig, är alltså för att jag vill undersöka elevers upplevelser av modersmålsundervisningen. Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syftet med undersökningen är att studera och beskriva andraspråkselevers attityder till modersmålsundervisning. Först kommer jag genomföra ett gruppsamtal med 6-10 elever och sedan kommer fyra av dessa elever väljas ut för att delta i enskilda intervjuer. Kriteriet för att kunna medverka är att man deltar i modersmålsundervisning. Intervjuerna kommer ta ca 20-30 minuter och de kommer att spelas in för att jag enklare ska kunna sammanställa resultatet. Det är enbart jag och eventuellt min handledare på högskolan som kommer ta del av det inspelade materialet och när arbetet är färdigt kommer ljudfilerna att raderas.

Undersökningens resultat kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna och publiceras i forskningsdatabasen DiVA. Under bearbetning av materialet och i rapportering av undersökningens resultat kommer jag inte använda ditt riktiga namn, ålder, klass eller andra identifierbara uppgifter om dig. Alla uppgifter om deltagarna kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål i ramen av uppsatsen. Eftersom deltagandet i undersökningen sker utanför skolarbete påverkar det inte dina studier, bedömning eller betygssättning.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan att berätta varför.

Om du undrar över något annat, kan du kontakta mig eller min handledare.

Munkfors 20/11- 17

Emma Engström
XXX

Boglárka Straszer (handledare)
XXX

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,
Emma Engström

7.2 Bilaga 2

Information till vårdnadshavare om studentarbete gällande modersmålsundervisning

Jag heter Emma Engström och är student vid Högskolan Dalarna. Jag läser just nu en uppsatskurs i svenska som andraspråk och i ramen av kursen vill jag därför skriva en uppsats om elevers upplevelser av modersmålsundervisningen. Anledningen till att jag vill göra en intervju med ditt barn, är alltså för att jag vill undersöka elevers upplevelser av modersmålsundervisningen. Ditt barn tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syftet med undersökningen är att studera och beskriva andraspråkelevers attityder till modersmålsundervisning. Först kommer jag genomföra ett gruppsamtal med 6-10 elever och sedan kommer fyra av dessa elever väljas ut för att delta i enskilda intervjuer. Kriteriet för att kunna medverka är att man deltar i modersmålsundervisning. Intervjuerna kommer ta ca 20-30 minuter och de kommer att spelas in för att jag enklare ska kunna sammanställa resultatet. Det är enbart jag och eventuellt min handledare på högskolan som kommer ta del av det inspelade materialet och när arbetet är färdigt kommer ljudfilerna att raderas.

Undersökningens resultat kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna och publiceras i forskningsdatabasen DiVA. Under bearbetning av materialet och i rapportering av undersökningens resultat kommer jag inte använda barnets riktiga namn, ålder, klass eller andra identifierbara uppgifter om deltagaren. Alla uppgifter om deltagarna kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål i ramen av uppsatsen. Eftersom deltagandet i undersökningen sker utanför skolarbete påverkar det inte barnets studier, bedömning eller betygssättning.

Ditt barns deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Ditt barn kan när som helst avbryta sitt deltagande utan närmare motivering.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Munkfors 20/11- 17

Emma Engström
XXX

Boglárka Straszer (handledare)
XXX

Här med godkänner jag mitt barns deltagande i denna undersökning:

(Namnteckning och datum)

Tack på förhand!
Med vänliga hälsningar,
Emma Engström

7.3 Bilaga 3

Intervjufrågor

1. Kön:
2. Ålder:
3. Födelseland:
4. Modersmål:
5. Hur länge har du bott i Sverige?
6. Har du alltid bott på samma ort eller har du bott på flera ställen i Sverige?
7. Med vem/vilka pratar du ditt/dina modersmål/språk?
8. Vilket språk kan du bäst?
9. På vilket språk tänker du på?
10. Hur ofta har du modersmålsundervisning?
11. När är den schemalagd? När skulle du helst vilja ha modersmålsundervisningen?
12. Om du fick välja helt själv, skulle du vilja ha mer eller mindre modersmålsundervisning?
13. Varför deltar du i modersmålsundervisning? Är det egna eller föräldrars/någon annans önskemål?
14. Tycker du att du har blivit bättre och lärt dig mer på ditt modersmål efter att du börjat med modersmålsundervisningen? Eller känner du att ditt modersmål blivit svagare?
15. Känner du att ditt modersmål utvecklas när du deltar i modersmålsundervisningen?
16. Har du lärt dig något i modersmålsundervisningen? I så fall, vad?
17. Vad är det bästa med modersmålsundervisningen?
18. Vad är det sämsta med modersmålsundervisningen?
19. Vad skulle kunna bli bättre?
20. Tycker du att modersmålsundervisningen påverkar dig i inläringen av svenska? Är det bra eller dåligt?

21. a) Vad tycker du om innehållet i undervisningen?
b) Skulle du vilja att det såg annorlunda ut?
c) Vad skulle du helst vilja göra på lektionerna om du själv fick bestämma?
22. Är det något annat du vill berätta som rör modersmålsundervisningen? Vad som helst.